

Date: 17th May-2026

RUS TILINING PAYDO BO'LISHI VA SHAKLLANISHI

Abdulhamidova Sadoqat Karimjon qizi

University of Business and Science

Tillar kafedrası o'qituvchisi

E-mail: Sadoqat.karimjonqizi@gmail.com

Tel: (95) 286 00 52

Rasulov Masrurbek Ikromjon o'g'li

UNIVERSITY OF BUSINESS AND SCIENCE.

Davolash ishi yo'nalishi talabasi

DVK-25-17 Tel 91-055-33-47

E-mail: masrurbekrasulov@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisdá rus tilining kelib chiqishi, tarixiy rivojlanish bosqichlari va hozirgi kundagi ahamiyati yoritilgan. Unda rus tilining sharqiy slavyan tillari guruxiga mansubligi qadimgi davrlardan shakllanib, zamonaviy adabiy til darajasiga yergani bayon etiladi.

Tayanch so'zlar: Leksik boylik, Nutq uslublari (so'zlashuv, rasmiy, ilmiy, badiiy, publitsistik), Rus tilini o'rganish, Xalqaro aloqa tarjima, Internet kontent, Til rivojlanishi.

ВОЗНИКНОВЕНИЕ И ФОРМИРОВАНИЕ РУССКОГО ЯЗЫКА

Аннотация: Данный текст охватывает происхождение, этапы исторического развития и современное значение русского языка. В нем объясняется, что русский язык принадлежит к восточнославянской группе языков, что он формировался с древних времен и достиг уровня современного литературного языка. Также приводится информация о грамматических особенностях языка, его фонетической системе, лексическом богатстве и различных стилях речи. В тексте также подчеркивается международное значение русского языка, его роль в науке и культуре.

Ключевые слова: лексическое богатство, стили речи (разговорная, служебная, научная, художественная, публицистическая), изучение русского языка, международная коммуникация, перевод, интернет-контент, языковое развитие.

Base words: lexical wealth, speech styles (colloquial, formal, scientific, artistic, publicistic), Russian language learning, International Communication translation, Internet content, language development.

THE EMERGENCE AND FORMATION OF THE RUSSIAN LANGUAGE

Annotation: This thesis covers the origins, stages of historical development and contemporary significance of the Russian language. It explains that Russian belongs to the

Date: 17th May-2026

East Slavic group of languages, has evolved since ancient times, and has reached the level of a modern literary language. It also provides information on the grammatical features of the language, its phonetic system, lexical richness, and various styles of speech. The thesis also emphasizes the international significance of the Russian language and its role in science and culture.

Rus tili — dunyodagi eng keng tarqalgan va nufuzli tillardan biri hisoblanadi. U slavyan tillari guruhiga kirib, sharqiy slavyan tillari oilasiga mansubdir. Rus tili bugungi kunda nafaqat Rossiya hududida, balki boshqa ko‘plab davlatlarda ham keng qo‘llaniladi. Bundan tashqari, rus tili Birlashgan Millatlar Tashkiloti ning rasmiy tillaridan biri bo‘lib, uning xalqaro ahamiyatini yanada oshiradi.

Rus tilining kelib chiqishi juda qadim zamonlarga borib taqaladi. Bu til qadimgi sharqiy slavyan tilidan rivojlangan bo‘lib, uning shakllanishi taxminan IX–X asrlarga to‘g‘ri keladi. Aynan shu davrda Kiyev Rusi davlati mavjud bo‘lib, bu hududda yashagan slavyan xalqlari bir xil tilga yaqin lahjalarda so‘zlashganlar. O‘sha davr tili “eski rus tili” deb ataladi. Vaqt o‘tishi bilan bu til rivojlanib, XIV–XV asrlarga kelib uchta alohida tilga — rus, ukrain va belorus tillariga ajralib chiqqan. Hozirgi zamonaviy rus tili esa asosan XVIII–XIX asrlarda shakllangan. Bu jarayonda mashhur rus shoiri Aleksandr Pushkin katta rol o‘ynagan bo‘lib, u zamonaviy rus adabiy tilining asoschisi hisoblanadi.

Rus tilida yozuv uchun kirill alifbosi ishlatiladi. Ushbu alifbo 33 ta harfdan iborat bo‘lib, unda unli va undosh tovushlar mavjud. Shuningdek, rus tiliga xos bo‘lgan ayrim belgilar — yumshatish belgisi (ь) va qattqlik belgisi (Ъ) ham mavjud. Bu belgilar so‘zlarning talaffuzi va ma‘nosini o‘zgartirishda muhim rol o‘ynaydi. Rus tili grammatik jihatdan murakkab tillardan biri hisoblanadi. Bu tilning o‘ziga xos xususiyatlaridan biri — otlarning jinsga bo‘linishidir. Rus tilida otlar uch jinsga ega: erkak, ayol va o‘rta jins. Bundan tashqari, rus tilida oltita kelishik mavjud bo‘lib, ular so‘zlarning gapdagi vazifasini aniqlab beradi. Bu kelishiklar nominativ, genitiv, dativ, akkusativ, instrumental va prepozitsional kelishiklardan iborat.

Fe‘llar ham rus tilida muhim o‘rin tutadi. Ular zamonlarga bo‘linadi: hozirgi, o‘tgan va kelasi zamon. Biroq rus tilining eng muhim grammatik xususiyatlaridan biri bu fe‘llarning “vid” kategoriyasidir. Ya‘ni har bir fe‘l harakatning tugallangan yoki tugallanmaganligini bildiradi. Masalan, “писать” fe‘li yozish jarayonini bildirsa, “написать” esa yozib tugatishni anglatadi. Bu xususiyat rus tilini boshqa ko‘plab tillardan ajratib turadi. Rus tilida sifatlar ham otlarga moslashadi, ya‘ni ular otlarning jinsi, soni va kelishigiga qarab o‘zgaradi. Bu esa gap tuzishda qo‘shimcha e‘tibor talab qiladi. Bundan tashqari, rus tilida so‘z tartibi nisbatan erkin hisoblanadi. Ya‘ni gapdagi so‘zlarning o‘rni o‘zgarishi mumkin, lekin bu urg‘u va ma‘no o‘zgarishiga olib keladi.

Bugungi kunda rus tili dunyoning ko‘plab hududlarida ishlatiladi. Asosan Belarus, Qozog‘iston, Qirg‘iziston va O‘zbekiston kabi davlatlarda ham keng tarqalgan. Umuman olganda, dunyo bo‘yicha 250 milliondan ortiq inson rus tilini biladi yoki undan foydalanadi. Rus tilining ahamiyati juda katta. U ilm-fan, texnika, siyosat va madaniyat

Date: 17th May-2026

sohalarida keng qo'llaniladi. Rus tilida yozilgan adabiy asarlar jahon adabiyotining muhim qismiga kiradi. Bu tilni bilish insonlarga keng imkoniyatlar yaratadi, ayniqsa MDH davlatlari bilan aloqa qilishda juda foydali hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, rus tili boy tarixga, murakkab grammatik tizimga va keng tarqalishga ega bo'lgan muhim tillardan biridir. Uni o'rganish nafaqat til bilimini oshiradi, balki boshqa madaniyat va xalqlarni yaxshiroq tushunishga ham yordam beradi.

Rus tilining rivojlanish bosqichlari:

Rus tili tarix davomida bir necha bosqichlardan o'tgan. Dastlab u qadimgi sharqiy slavyan tili asosida Kiyev Rusi davlati davrida shakllangan. Keyingi bosqichda tilga cherkov-slavyan tilining ta'siri kuchli bo'lgan. Bu til diniy kitoblar va yozma manbalarda keng qo'llanilgan.

XVIII asrga kelib, rus tilida katta o'zgarishlar yuz berdi. Pyotr I tomonidan olib borilgan islohotlar natijasida rus tiliga ko'plab yangi so'zlar kirib keldi. Ayniqsa, Yevropa tillaridan o'zlashmalar ko'paydi. Shu davrda rus tili ilm-fan va davlat boshqaruvi tili sifatida rivojlana boshladi.

XIX asr esa rus adabiy tilining eng gullagan davri hisoblanadi. Bu davrda Aleksandr Pushkin, Lev Tolstoy, Fyodor Dostoyevskiy kabi buyuk yozuvchilar ijod qilgan. Ular rus tilining boyligini va ifoda imkoniyatlarini kengaytirganlar.

Fonetik xususiyatlari, rus tilining tovush tizimi ham o'ziga xosdir. Bu til: Unli va undosh tovushlarga boy urg'u (aksent) erkin va o'zgaruvchan ba'zi harflar talaffuzda o'zgaradi. Masalan, urg'u noto'g'ri qo'yilsa, so'zning ma'nosi ham o'zgarishi mumkin. Bu esa o'rganuvchilar uchun qiyinchilik tug'diradi. Leksik boyligi va rus tili juda boy lug'atga ega. Uning lug'at tarkibi: asl slavyan so'zlari Cherkov-slavyan so'zlari, o'zlashma so'zlar (fransuz, nemis, ingliz tillaridan) Masalan: француз tilidan kirgan so'zlar: "меню", "пальто" nemis tilidan: "бутерброд" ingliz tilidan: "компьютер", "интернет". Rus tilining uslublari va rus tilida nutq bir necha uslublarga bo'linadi: so'zlashuv uslubi – kundalik hayotda ishlatiladi. Rasmiy uslub – hujjatlar, arizalarda. Ilmiy uslub – ilmiy maqola va darsliklarda. Badiiy uslub – adabiy asarlarda. Publitsistik uslub – gazeta va ommaviy axborotda ishlatiladi. Har bir uslubning o'ziga xos til vositalari mavjud Rus tilini o'rganishning ahamiyati bugungi kunda rus tilini bilish juda foydali: MDH davlatlari bilan aloqa qilish osonlashadi. Ilmiy manbalarni o'qish imkoniyati kengayadi. Ish va ta'lim imkoniyatlari oshadi. Tarjima va xalqaro munosabatlarda foydali va ko'plab talabalar rus tilini ikkinchi til sifatida o'rganmoqda.

Qiziqarli faktlar:

Rus tilida eng uzun so'zlardan biri: "превысокомногорассмотрительствующий" Rus tilida urg'u qat'iy emas, har xil joyga tushishi mumkin. Dunyoda eng ko'p internet kontent ishlab chiqariladigan tillardan biri.

Umumiy xulosa

Rus tili boy tarixga ega bo'lgan, rivojlangan va murakkab grammatik tizimga ega til hisoblanadi. U nafaqat Rossiya, balki boshqa ko'plab davlatlarda ham muhim aloqa vositasi bo'lib xizmat qiladi. Rus tilining rivojlanishida tarixiy jarayonlar, madaniyat va

Date: 17th May-2026

adabiyot katta rol o'ynagan. Bugungi kunda esa bu til xalqaro miqyosda o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda va ko'plab insonlar tomonidan o'rganilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. V.V Radlov Qutadgu bilig taxlillari
2. Sharq Slavian kitoblaridan
3. Rus tili tarixi (vikipediya)
4. Rus tili va uning asoslari (marca)
5. Ostromirov Evangeliesi 1056-1057

